

יום ה', ר"ח אדר
לקראת שבת פרשת משפטים
שקלים

גיליון מס' 1

ענת ויקון

כתב עת לשימור ותיעוד ההזוי והנגינה היהודית האותנטית

4 חשיפה:

המקור המפתיע של הניגון
המפורסם ביותר בהיכלי
החסידות לשבת שקלים

4

8

8 ואציעה שאול הינך

ר' יואל קאהן:
'צריך לשיר מתוך שמחה'

13

ילד הפלא שנשאר בבית

זיכרון להולכים

מסע מפעים ועתיר גילויים בשביליו של מנהג חסידי עתיק ונשגב

- אשת חיל לרבי נחמן מברסלב זיע"א מפי רבי בן ציון אפטור זצ"ל

דבר העורך

"משנכנס אדר מרבין בשמחה" שמחים אנו להגיש לציבור אנ"ש די בכל אתר ואתר, די בכל חצר וחסידות ולכל עם ישראל, את הגיליון הראשון של כתב העת "עתיקין". - שבו נעסוק בשימור ותיעוד ההוי והנגינה היהודית האותנטית.

הגליון המוגש לפניכם, הוא פועל יוצא של אחוות רעים הנמשכת כבר קרוב לתשע עשרה שנים. אז נפגשנו לראשונה למסיבת מרעים מיוחדת בחול המועד סוכות תשס"ב, בעלי מנגנים, מבינים ואוהדי הנגינה החסידית. המפגש הזה הוביל למפגשים נוספים בימי חוה"מ וסעודות מלווה מלכה, הביא לקשרי ידידות בין החברים ופעילות משותפת, בהחלפת מידע והעברת חומרים נדירים, אוצרות של ניגונים, מה שתרם לכאן"א להעשיר את ידיעותיו מאידך וגם לתרום מהידע שהוא בעצמו הכיר וידע מבית סבא, בית המדרש ו/או מהחסידות אליו הוא משתייך.

כאמור זה נמשך כבר קרוב לתשע עשרה שנה, כאשר במשך השנים החבורה גדלה והתרחבה, עד לתקופה האחרונה, אודות לאמצעים הדיגיטליים דהיום המאפשרים קשר יותר קרוב וכמעט על בסיס יומי, זה הוביל להעצמת הקשר והחלפת המידע בין

חברי החבורה, שכאמור הרחיבה את שורותיה ובין חבריה מננים כיום, טובי בעלי המנגנים, ידענים והמוסקיאים הטובים שבטובים, מכל החוגים והחצרות. והניגונים, היצירות והידיעות שסביבותיהם ממשיכות לזרום.....

הדיונים הם מאוד מרתקים ומושכים, כידוע ישנם אין ספור ניגונים המושרים בקהלות שונות ורבים הטוענים לכתר עליהם, אוצרות יקרות של ניגונים, יצירות, פרקים שלמים של ידע והיסטוריה על ניגונים, מנהגים ועובדות על צדיקי הדורות, קהילות שונות, בעלי תפלות, מלחינים ובעלי מנגנים וכל מה שמסביב. עצם האזכור של ניגונים של הצדיקים הקדושים תלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיהם, אם הם לחני הקודש שהולחנו על ידי הצדיקים בעצמם, ואם הם ניגונים שהיו מושרים בהיכלי החסידות, מביא להתבוננות עמוקה בדרכי עבודת הבורא של הצדיקים ומנהיגי החסידות. כי הרי הניגון הוא קולמוס הלב ומביע את המייט וכמיהת לבו של המלחין ו/או המשורר או המשוררים.

בעצם יש להתבונן ב"חכמת הנגינה" שחכמה עמוקה היא למאוד. נגינה היא בעצם "שפה" שכל יצור עלי אדמות עושה בה שימוש, ברצון או שלא ברצון, בידיעה או שלא מתוך ידיעה. צא ולמד והתבונן

נא, באיזה ניגון יבחר המורה או האב בבואו להוכיח את בנו או תלמידו, ובאיזה ניגון יבחר כשירצה להשמיע לו מילה טובה או להחמיא לו. - זאת אומרת שכולנו מושפעים מחכמת הנגינה. אמנם מעטים מאוד הם האנשים שנולדו או שזכו ללמוד את החכמה הזאת ולפתח את חושי השמיעה והנגינה שלהם. מעטים יבינו איך לעשות את השימוש הנכון בחכמה זו והיאך לשלוט בה, אם זה בתור משפיע דהיינו היאך להשפיע על הסביבה, ואם זה בתור "מקבל" היאך להיות נזהר, לא להיות מושפע מהסביבה. היא הסיבה אשר בגינה עבודת הנגינה מהווה חלק בלתי נפרד מעבודת החסידות, ואצל החסידים תמיד שמו לב על זה, השקיעו בזה והקפידו לשורר רק ניגונים אשר ממקור קדוש יהלכון

ובחזרה לאמצעים הדיגיטליים הקיימים כיום, אפשר להמליץ את הפסוק "ומלאה הארץ דעה את ה'" על כל מה שקורה כיום בעזרת הכלים הטכנולוגיים כיום. כל אחד ואחד יכול לאגור בתוך צ'יפ קטנצ'יק, את כל אוצרות הנגינה, מה שאבותינו ואבות אבותינו לא יכלו אפילו לחלום עליהם בכלל. נו, איז דאך זייער גוט!..... אך בפועל המציאות היא בדיוק ההיפך, אנו רואים לנגד עינינו, שלצערנו נתקיים בנו הפסוק "ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבונים תסתתר", תחום הנגינה

כיום בציבור החרדי נמצא בשפל שלא היה כדוגמתו, אבדה היום הטעם הטוב והברען החסידי, רבות יש לכתוב על כך, אך לא באנו כאן לקונן אלא "צו אויפטוהן" להתעסק ב"עשה טוב" בבחינת טעמו וראו כי טוב ומעט מן האור דוחה מן החושך.

זאת ועוד, אם אמנם קיימים כיום אפשרויות דיגיטליות בלתי נגמרות כאמור, אך מה הועילו חכמים באגירת ניגונים עד אין שיעור וקצבה, השוכבים בשבב או בענן הדיגיטלי כחפץ מוזיאוני וכאבן שאין לה הופכין ואין דורש ואין מבקש.

וכאן אנו מגיעים למטרת הגליון החדש שלנו "עתיקין" והיא: לגרום לאנשים להתחבר ללחני הקודש, לחקור אחר שרשיהם של הניגונים, וגם ובעיקר להרחיב את מעגל החבורה שלנו עם עוד הרבה מאנ"ש המתנזרים משימוש בכלים הדיגיטליים, אשריהם ואשרי חלקם וירבו כמותם בישראל. בעזרת הגליון הנוכחי יתאפשר גם להם להקשיב לניגונים, להיחשף לידיעות, למאמרים ולסיכומים אודות הניגונים ויוכלו גם הם להעיר ו/או לשתף את ישראל עם קדושים במה שידוע להם. באמצעות קו הטלפון שיפורסם בקרוב, או בכתובת המייל: atikin.negina@gmail.com

דבר העורך

יהיה אפשרות להקשיב לניגונים המובאים בגליון בקו הטלפון (לצערנו לא הספקנו עדיין לסדר את זה, בימים הקרובים נטפל בזה בס"ד ונפרסם את המספר), כל ניגון יש לו מספר שיוכלו דרכו להגיע אליו, לשמוע ולהנות דרך קו הטלפון, או כמובן דרך הקישורים המובאים בכל ניגון.

אך זאת למודעי הגליון אינו מיועד לניגונים גרידא. אצל חסידים מעולם לא התעסקו עם ניגונים לשם ניגונים. מספרים על האדמו"ר הנחלת דן ממודז'ץ צ"ל שנכנס פעם לבית מדרש ביום חול, וראה קבוצה של פרחי חסידים אשר שרים ו/או משוחחים ביניהם אודות ניגונים. הביע תרעומת כלפיהם והוכיחם בדברי מוסר הלמאי מבלים הם את זמנם לריק והוסיף שאצל חסידים מעולם לא נהגו לשבת ולשיר סתם בלי סיבה, אלא אם יש סעודת מצוה, סיום, חבורת ליל שישי הכנה לשבת, מה טוב ומה נעים, אבל סתם לשיר?

אי לכך קבענו שהגליון לא יעסוק אך ורק בניגונים, אלא גם במה שהניגונים מזכירים לנו. את היכלי הצדיקים ואופני ודרכי עבודת החסידות שלהם וכו'. האברך החשוב, אבר"ך כמשמעו, תיתי ליה לידי"נ הרב אורי בלוי

שליט"א, אשר לקח על עצמו את החלק הזה. ואמנם ידיו רב לו בתחום הזה כפי שבטח תיווכחו לראות ולהנות מפרי מאמריו.

וזאת למודעי, נמצא תחת ידנו אוצרות וכמויות אדירות של חומר יקר ערך, עפי"ר קשה לדעת מניין כל דבר מגיע, זאת בנוגע לעצם ההקלטות של הניגונים, אשר כידוע אין כיום שליטה בכלל על דברים כאלו, המועברים מאחד לחבירו תוך שניות ועפי"ר מבלי לסנן ומבלי לבדוק מה זה, ממי זה, ומהיכן זה מגיע, וזאת בעצם מטרתנו להגיע לחקר האמת של כל ניגון וניגון.

זאת ועוד, שגיאות מי יבין ומנסתרות... אנחנו מופתעים ללא הרף מהגילויים אודות מקורות הניגונים, שמביאים את התוצאה ההפוכה, ולפעמים ייטיבו הגילויים עם צד אחד, כאשר הצד השני עלול להרגיש נפגע. רק ברגע האחרון לפני הוצאות הגליון הורדנו מחקרים חשובים שעשינו על שתי בכדי לא לגרום עגמ"נ לצד שעלול להיפגע מהידיעות הללו והעדפנו להמתין ולקבל את תגובתם בטרם יתפרסמו הידיעות העלולות להפריע להם. אשר על כן אנו משתדלים ובודקים כל נתון בשבע עיניים, אך כאמור שגיאות מין יבין ואם חס ושלום נכשלנו בלא יודעים

והבאנו משהו שמפריע למאן דהוא, יואיל נא בטובו למסור לנו את תגובתו במספר הטלפון (שיפורסם בגליון הקרוב) או בכתובת המייל atikin.negina@gmail.com

וכאן המקום להודות לכל החברים היקרים הנמצאים אתנו "בהיכלא דנגינא" ואלו הלוקחים חלק תמידין כסדרן בעבודת הקודש שלנו. רבים הם החברים שאנו חבים להם הכרת הטוב, בשלב זה נזכיר חלק מהם, בראש וראשון ידי"נ היקר הרב יצחק קרימילובסקי שיחי', הרוח החיה שמאחורי מכון הנגינה המודיציא, וגם הרוח החיה העומד מאחורי של הקמת וביסוס קבוצתנו, ידידי היקר ספרא רבא נודע בשער בת רבים הרב יאיר וינשטוק שיחי', ושאר ידידי היקרים כאו"א בשמו הטוב יבורך הרב אהרן לנדא שיחי', הרב שמואל קליינמן שיחי' - בנש"ק, הרב פנחס פיניע שטיינזוארצל שיחי' - בנש"ק, הרב אליעזר מאיר חמניצקי שיחי', הרב דוד ברים שיחי', הרב אברהם יעקב טיילור שיחי', ידידי היקר הרב חיים קעניג שיחי', ועוד הרבה הרבה חברים וידידים שמגיע להם הכרת הטוב ותקצר היריעה מהכיל, אך בוודאי עוד תשמעו ותקראו עליהם, אם לא בגליון זה, הרי שבגליונות הבאים. מלבד אלו החפצים בעילום שם, אשר מן השמים יבורכו בכפל

כפליים.

כאן המקום להודות מקרב לב לאלו שלקחו בהוצאות עריכת הגליון, בוודאי זכות הצדיקים יגן עליהם ויתברכו מן השמים בכל הישועות. עדיין לא כיסינו את כל ההוצאות, נודה מקרב למי שיכול להרים תרומה למטרה החשובה.

אנחנו יודעים שלקחנו על עצמנו משימה קשה ורבים תמהים ושואלים האם אכן נוכל לעמוד בזה. אך האמת ייאמר שרבות התלבטנו, אך ההכרח גובר על המציאות, יוצאים לדרך ועינינו נשואות אל אבינו שבשמים בתפלה שנזכה לקדש שם שמים ברבים ונמצא חן וחסד בעיני אלו' ואדם ועינינו נשואות אל ישראל עם קדושים שיקחו חלק בהוצאות, כי בוודאי זכות גדולה היא בשמים. אין ספק שעיסוקנו בגליון החשוב הזה, מהווה חלק בלתי של "הפצת מעיינות החסידות" אשר מקרב את הגאולה כידוע, ונזכה לראות בקרוב בישועתן ובגאולתן של ישראל בביאת משיחנו בבי"א.

ג'תמוז תשפ"ג
העורך הראשי

בשם כל חברי המערכת

תגובות, הערות והצעות יתקבלו בברכה במייל: atikin.negina@gmail.com

1

אור פניך עלינו אדון נשא

סלונים, רבי חיים
וואלוז'נער זיע"א

פתח תקווה, שניגון זה מקורו קדוש מרבי חיים מוואלוז'ין זיע"א.

זקני ירושלים מספרים, שהרב שמואל גריינימן ע"ה (חתן הגה"צ ר' שמואל הלל שנקר זצ"ל ונכד הגרי"ח זוננפלד זצוק"ל) היה נוהג לשיר את הניגון הזה בגראמען, לעורר ולשמח חתן כלה ובעתות שמחה, והפאל המושר על "ובצדק אחזה" היה שר כפזמון חוזר.

זכה לפרסום ע"י ר' אפרים ווברמן שיחי' מחסידי תולדות אברהם יצחק, ראשון מפיקי הקלטות של סדרות ניגונים לחגים וזמנים, שצירף ניגון זה (1:2) בשעתו לפני קרוב לארבעים שנה בקלטת המפורסמת שלו "שמחת פורים" שבמשך כמה שנים טובות היתה לקלטת היחידה לחג הפורים שהתנגן בכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע ושמחה וששון ליהודים.

הרבה מייחסים בטעות את הניגון הזה אל הרה"ק הר"א מקאליסק זיע"א. בניגון הבא תתודעו לניגון אחר המושר על אור פניך ומיוחס אל הרה"ק מקאליסק.

"אור פניך", הניגון המפורסם ל"שבת שקלים". מקורו של הניגון מחצה"ק סלונים, אך זכה לפרסום ע"י חצה"ק תולדות אהרן. הניגון היה מושר בשולה"ט של כ"ק האדמו"ר הדברי אמונה מתולדות אהרן זצ"ל, ששמע את הניגון מזקני חסידי סלונים.

הניגון במקור לא חובר על "אור פניך", אלא היה מושר כניגון ללא מילים, ויש אומרים שאף לא היה ניגון חסידי במקורו, אלא ניגון ליטאי שהיה מושר בפי המון העם בעיירה ברנוביץ בתקופת הנהגתו של מרן הבית אברהם זיע"א, שהתגורר בעיירה ברנוביץ כידוע, והיו שרים את זה גם בבית מדרשו. ויש אומרים שפעם אחת כן שרו את זה בסלונים על אור פניך. והנה לפניכם הקלטה של ניגון זה (1:1) מפי הרה"ח ר' צבי בוימל, מחשובי חסידי סלונים.

הועיד הרה"ח ר' יודל סלונים זצ"ל (בהרה"ק ר' מאטיל זיע"א - שנלב"ע זה עתה), ששמע מפי הרה"ח ר' שלמה אליעזר מרגליות זצ"ל, ששמע מאת הגה"צ ר' ראובן כ"ץ זצ"ל ראש ישיבת

2

ניגון 'אנסוף' אור פניך עלינו

אדון נשא

הרה"ק הר"א קאליסקער זיע"א / הרה"ק הרמ"מ מוויטעפסק זיע"א / הבת עין זיע"א

בחצה"ק סלונים השתמרו שני ניגונים מהרה"ק הר"א קאליסקער זיע"א, המושרים על הזמר "אנסוף" בליל שבת. אחד מהם הוא הניגון הזה, מושר ע"י הרה"ח ר' מרדכי בוימל (2:3), מחשובי חסידי סלונים.

ובחצה"ק קרלין הניגון הזה מושר על "אור פניך" ומייחסים אותו אל הרה"ק הרמ"מ מוויטעפסק זיע"א, כפי שתשמעו כאן (2:1) את הרה"ח ר' אהרן הויזמן ז"ל שר את הניגון ואומר לפני כן שניגון זה מיוחס אל הרמ"מ מוויטעפסק. והנה גם הקלטה (2:2) של ניגון זה, מושר ע"י חסידי פינסק קרלין.

נכדו של ר' אהרן הויזמן, האברך ר' דוד משה טעפ שיחי', מספר ששמע מזקנו, שהרה"ח ר' יהושע העשיל הלטובסקי ע"ה היה מיחסו אל הרה"ק מוויטעפסק ואילו מאחד מזקני טבריה שמע שהניגון הזה מיוחס לבת עין זיע"א. גם ר' מאטיע שיפמן סיפר ששמע מאביו ר' אליעזר ע"ה שמוצאו מצפת, שלניגון זה היו קוראים "דער אורטישער ניגון".

אור פניך עלינו

אדון נשא

באיאן - לחן:
ר' פיניע חזן

ניגון אור פניך לחזן ר' פנחס ספקטור - פיניע חזן, המושר בבאיאן. כמו בכל ניגוניו ויצירותיו של פיניע חזן, צריך לדעת לשיר וצריך גם מקהלה מיומנת לזה.

והנה לפניכם (3-1) ביצוע יפהפה הקלטה פנימית ממקהלת חסידי באיאן ביצוע: מקהלת חסידי באיאן

3

4

אשכול

באבוב - ניגון למון
הקדושת ציון הי"ד

באימפריית הנגינה - מלכות באבוב, ישנו ניגון ממרן בעל קדושת ציון הי"ד, הנקרא בשם "אשכול", על שם הפיוט ביוצרות למוסף שבת שקלים.

והנה לפניכם (4:1) הקלטה של ניגון זה מושר במסיבת מרעים ע"י הרב ישראל שטיינווארצל שליט"א, בנו של ראש ישיבת באבוב הרה"ג ר' משה דוד שטיינווארצל זצ"ל

בשבת שקלים הניגון מושר על "כל מקדש" בשולה"ט בליל שבת, או על "ברוך ה' יום יום" במיטאג טיש, ומושר גם כטיש ניגון מידי פעם.

5

ניגון על הפיוט "אשכול" המושר בחצה"ק בוהוש (5:1). הלחינו החזן ר' אברהם ברקוביץ-קלכניק ע"ה.

אֲשְׁכּוּל אוֹי תְּאוֹת כָּל נֶפֶשׁ. בְּצִלּוֹ חֲמֻדָּתִי שֶׁבֶת מִצּוֹא נּוֹפֵשׁ. בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצְּאֵתִי וּפְצֵתִי בְּטָפֶשׁ. חֶמֶק וְעֵבֶר מִלְּהֲדָרִיר לִי חוֹפֵשׁ. גְּזֻלָּתִי שֶׁקְּלִי מִתַּת כּוֹפֵר נֶפֶשׁ. וְטִבְעֵתִי בְּמִי צוֹל בְּטִיט וְרֶפֶשׁ: אוֹר פְּנִיךָ עָלֵינוּ אֲדוֹן נִשְׂא. וְשֶׁקֶל אֶשָּׂא בְּבֵית נְכוֹן וְנִשְׂא. וּבְצִדְקָה הִגָּה עֲרַךְ כִּי תִשָּׂא. גּוֹנְנֵנוּ בְּמִגּוֹן אֵל רֵם וְנִשְׂא:

החזן קלכניק שימש כחזן בחצה"ק בוהוש אצל האדמו"ר הראשון של השושלת הרה"ק רבי יצחק זיע"א. היה גם מפורסם בעולם החזנות, ממנו. נולד בשנת תר"ו בקישינב, שם גם כיהן כחזן ונפטר בשנת תרפ"ז. הרבה חזנים מפורסמים למדו אצלו.

ויש גם קטעי חזנות מפורסמים שהושרו ע"י חזנים רבים. אחת מיצירותיו המפורסמות "ובדברי קודשך" מוכרת בביצועו של משה קוסביצקי. היצירות רוכזו בספר "צלותא דאברהם" (המידע אודות החזן קיבלנו מהאחים החזן יעקב מרדכי והחזן הלל בוויאר ומאת החזן חגי אפרתי המו"ל של הספר "אישים בעולם החזנות").

אשכול

בוהוש - יצירה של החזן
ר' אברהם קלכניק ע"ה

6

אשכול

ניגון אשכול לבעל דברי
ישראל ממודיץ זיע"א

ניגון המבוסס על הפיוט ביוצרות למוסף שבת שקלים לבעל דברי ישראל ממודיץ זיע"א. האדמו"ר הראשון לבית מודיץ. אשר כידוע, כושר ההלחנה שהיו לאדמו"ר מודיץ אין להם אח ורע בתולדות החסידות הבנויים בעמקות ובחכמה נפלאה ועולה על כולנה הם ניגוניו של הדברי ישראל. שהלחין מאות או אלפי ניגונים, אך מעט מהם השתמרו, וזהו אחד מהניגונים היפים הידועים שלו.

ההקלטה שלפניכם (6:1) הוא מזיץ שלנו בסעודת מלווה מלכה, בשנת תש"ע אצל הרה"ח ר' שמואל קרימילובסקי ומושר ע"י הרה"ח ר' יעקב הרשור הי"ו. מיחידי הסגולה בדורנו שזכה עוד לספוג מחסידי קמאי בעלי המנגנים בממלכת מודיץ, משירתו הנפלאה נוכל לקבל דוגמא איך צריך לשיר מודי'צער ניגונים. - הקשיבו ותהנו.

7

קל אדון שבת "שקלים" תשי"ג

גור - הרה"ח ר' יענקל תלמוד

הגיש וערך: אליעזר מאיר חמניצקי

בשבת על הבריאה והפסטורליה
בתפארתה, טוב להודות לה'.

היופי הגאוני ביצירה זו - הבנויה
לתלפיות בקשר רעיוני רציף מן
המסד עד הטפחות - הוא התחכום
הרב בה עושה המלחין האגדי כך
שאותם תנועות בהן הוא משתמש
לפתיח ככרוז דרמטי, כך - כחומר
ביד היוצר הוא עושה באותם
צלילים בפאל הבא שימוש חוזר אבל
הפעם הוא הופך אותם לתאור שונה
מקודמו, כאן לתיאור רציטיטיבי
(דיבור והסבר ללא מקצב) כאן
לצלילים ענוגים ורכים, משל הוא
מספר על יפי הבריאה, וכאן לתיאור
קצבי וסוחף, וככל שמתקדמים
לקראת סיום הנה אותם צלילים
עצמם כבמטה קסם הופכים להיות
מפתיח לסוגר מסכם ועוצמתי.

במשך שנים לא מעטות אחת
השבתות בהם הקומפוזיטור החסידי
הנדיר בגאונותו הרה"ח ר' יעקב
דוב תלמוד ז"ל, הגיש ניגונים פרי
יבולו הייתה "שבת שקלים" בה
נוהגים חסידים לנסוע לרבי, וכדברי
החידושי הרי"ם זלה"ה על שבת זו
שבה צריך לצאת היהודי ממקומו
ומשיגרת החיים בביתו לתת הכל
לשמים, שק"ל = שבתך קומך לכתך.

אחת מיצירות יפהפיות אלו של
שבת שקלים היא של שנת תשי"ג.

יצירה החובקת עולמות בהיותה
משופעת במרכזה גם בקטעים של
רגש מעורר הלב לתשובה ומאיך
רובה ככולה גם של רגשי אצילות
ומלכות קלאסיים כמו שמתאים
לפירוש מילות הפיוט "א-ל אדון
על כל המעשים" כיאות לשבח

<<<

צירפנו כאן (7:1) הקלטה
של ניגון זה בביצוע המוסיקאי
החסידי הפסנתרן המפורסם ר'
מנחם בריסטובסקי שיחי', זו בסך
הכל רק קריאה של תווים למען
חברי המקהלה הגוראית הקלטה
שיגרתית למדי, לא אולפנית, עבודה
פרוזאית בסיסית של פיענוח תווים,
ולמרות כן תענוג לשמיעה.

וביצוע נוסף (7:2) על ידי בחורים
מישיבת גור - השירה החסידית
בפועל

גם ר' דוד ורדיגר שר חלקים
מיצירה זו על הפיוט "אליהו הנביא"
(7:3) בזמירות למוצאי שבת,
ילדי הפלא בהם גם בנו ר' מרדכי
מפליאים בקולם הרגשי.

(לאור בקשתו של ר' דוד ואחרים
מיענקל לפרסם "דוגמיות" מתוך
העבודות כאשר הם מוגשים בצורה
יותר עממית, בכדי לתת אפשרות
טעימה למעגלים יותר נרחבים,
הלביש יענקל טקסטים שונים על
קטעים ובהדרכתו ר' דוד ורדיגר
ביצע את הקטעים)

הבעל תפלה המיתולוגי בקהל
דושינסקיא הרה"ח ר' שלום ניילנדר
ע"ה היה שר בתפילת ראש השנה
על "ארשת שפתנו" את הפאל
השלישי (הוא הקטע בו ר' דוד
וורדיגר שר על "איש למענו נתברכו
כד וצפחת"), כאשר בניו מצטרפים
אליו במקהלה.

פליאה "מלאכים שרפים"

ניגון קדוש ומרטיט אשר מילותיו מדברות בעד עצמן ומיוחס לצדיקים שונים זיע"א. מוכר בהיכלי החסידות ומושר רבות ע"י בני תשחורת כניגון החבורות בהיכלי הישיבות הק'. שתי גרסאות ידועות לניגון הזה, הגרסא המתחילה בפסוקים פליאה וגו' שזה הגרסא היותר ידועה בהיכלי הישיבות והתפרסם כנראה ע"י חסידי וויז'ניץ (8:1) (לפני שנים רבות בתקופת האמרי חיים) והנה גם "ישיבישע ביצוע" לניגון מפי הרב ישראל מאיר שושן (8:2).

*פליאה דעת מפני; נשגבה, לא-אוכל לה.
אנה, אלה; מרוחה; אנה, מפניך אברח.
אם אסק שמים, שם אתה; ואציעה
שאל הנך
מלאכים שרפים ואופנים,
פרעגן זיי אוי ווי, אוי ווי, וואו איז
דער בורא, וואס ענטפערט מען זיי
לית אתר פני מינה (ד' פעמים).
מלאכים שרפים ואופנים,
פרעגן זיי אוי ווי, אוי ווי, וואס איז*

*דער בורא, וואס ענטפערט מען זיי
לית מחשבה תפיסה ביה (ד' פעמים).*

הגרסא השניה מתחילה "מלאכים, שרפים ואופנים" והיא התנועה הידועה בחצרות צאנז, קרלין ועוד, גם בתנועה של הניגון יש הבדל בין הגרסאות, כפי שתשמעו כאן הקלטה מהמקובל הנודע הגריא"ז מרגליות זצ"ל (8:3), והנה גם הקלטה משולה"ט בתולדות אהרן בפורים תשנ"ד (8:4) כגרסה הזאת:

*מלאכים שרפים וחיות ואופני הקדש,
פרעגן וואס איז גאט, וואס איז גאט,
אוי ווי וואס ענטפערט מען זיי:
לית מחשבה תפיסה ביה כלל,
לית מחשבה תפיסה כלל, אוי ווי....
מלאכים שרפים וחיות ואופני הקדש,
פרעגן וואו איז גאט, וואו איז גאט,
אוי ווי וואס ענטפערט מען זיי:
לית אתר פני מינה, לית אתר פני מינה,
אוי ווי...*

<<<

בספר "פתח אליהו" מאת המקובל הגריא"ז מרגליות זצ"ל וגם בהקלטה הקיימת ממנו (8:5) מספר ששמע מרבו הרה"ק מבארניב זיע"א, שסיפר שחסיד ליובאוויטש נקלע לצאנז ונכנס לקו"פ אצל מרן הדברי חיים זיע"א, שחקרו אודות תהלוכות רבו האדמו"ר הצמח צדק זיע"א, בתוך הדברים שורר החסיד את הניגון הזה ומני אז החל הרה"ק מצאנז לשוררו. יצויין שבחב"ד גופה הניגון לא כ"כ מוכר, אם כי יש הקלטה (8:6) מהחסיד הת' ר' דוד הורביץ שיחי' (הבעל מגן של ספר הניגונים, שהקליט גם סדרה בשם "מסורת הניגונים" ושם נמצא ניגון דנן) אך הוא שר כגרסא הראשונה הנ"ל ולא כגרסת הגריא"ז מרגליות, גם לא ידוע בבירור מי הלחינו ומתי שוררו אותו בחב"ד, הועלתה השערה שזה מניגוני חסידי קאפוסט.

מקור אחר לניגון קדוש זה נמצא בספר מגן אבות (באבוב) בשם האדמו"ר הדברי שלמה מבאבוב זצ"ל, שסיפר שמקובל מאבותיו הק' שניגון זה שמע זקינו הרה"ק רבי אליעזר'ל מדז'יקוב זיע"א מאת הרה"ק מרוז'ין זיע"א וכה סיפר, פעם אחת נסע הרה"ק מדז'יקוב להסתופף בצל הרה"ק מרוז'ין, בהגיעו לשם מצא הדלת נעולה והגבאי אמר לו

המקובל הגריא"ז מרגליות זצ"ל

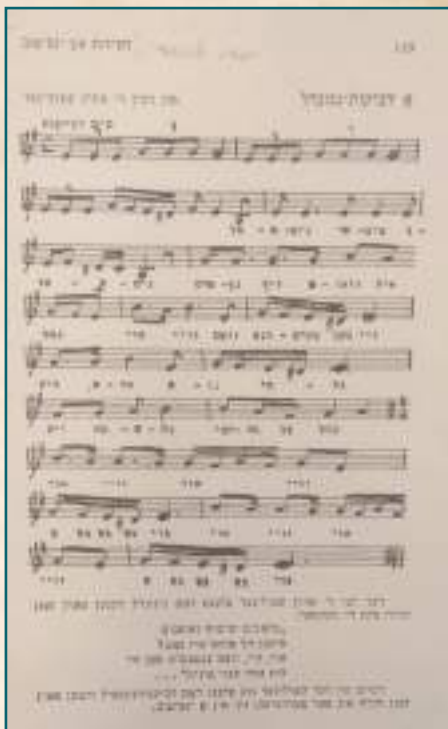
שהרה"ק מרוז'ין יושב כעת סגור בחדרו ואין באפשרות לשום אדם ליכנס. אמר לו הרה"ק מדז'יקוב, אם כן אל תכניסני אך זאת אבקשך, תן לי בבקשה את המפתח.... פתח הרה"ק מדז'יקוב את

על קורות
ומקורות הניגונים

זמירות יאמר

תווי הניגון על המילים מלאכים שרפים וכו' ונקרא "א דביקות ניגונדל פון רבין ר' אהרן קרלינער" זיע"א. כמו"כ מובא על הרה"ק רבי אברהם המלאך זיע"א ששר ניגון זה ביום חופתו. יש גם שמועה שהניגון "פליאה" מקובל מהרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זיע"א, אך אין לזה סימוכין וגם לא ברור האם הכוונה לניגון הזה.

בברסלב יש ניגון אחר על הפסוקים פליאה, אנא אלך מרוחק (ובלי המילים באידיש), נמצא בתקליט ניגוני חסידי ברסלב שמחה 2 - "פליאה".

צדיקים ששרו אותו, כמובא בקונטרס 'חסידות אין יום טוב', שם נדפסו

"אזמר בשבחין". גם במעליץ שרים את הניגון הזה בעת אמירת ההלל בליל הסדר, ומקובל אצלם שהרה"ק בעל קדושת נפתלי ממעליץ קיבלו מרבו הרה"ק מצאנז. (ובמונקאטש ג"כ שרים ניגון זה על "בצאת ישראל" באמירת ההלל בליל פסח ובשאר ימי החג, גם לשם כנראה זה הגיע מצאנז). כאשר לעומת זאת, הניגון אינו מוכר כלל אצל צאצאי בית דז'יקוב. יתר על כן, קיימת הקלטה מר' לייזער אונגאר ע"ה מזאבנא, שמספר שהרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב היה שר על אזמר בשבחין בליל שבת את הניגון המיוחס להרה"ק הרבי ר' הירש מרימנוב זיע"א (8:8) מאידך ייתכן ששר גם ניגון זה, או לפני שביקר אצל הרה"ק מרוז'ין, או שהיו לו שני ניגונים ששר לחילופין.

לכן, על זה נאמר 'אם קבלה היא נקבל'.

זאת ועוד, הניגון מיוחס לכמה

<<<

הדלת ובקודש פנימה ראה את הרה"ק מרוז'ין יושב תפוס בשרעפיו, מעשן את ה"לולקע ציבעך" וכל החדר מלא עשן, ושר בדממה דקה: "מלאכים... שרפים... פרעגן זיך, וכו'. אחזו להרה"ק מדז'יקוב אימה ופחד מהמחזה אשר חזה ויצא מן החדר. כשחזר לביתו קבע לשיר ניגון זה על פיוט "אזמר בשבחין" בזמירות ליל שבת, כפי שמושר בבאבוב עד היום (8:7).

אך מבעלי המנגנים והידענים בחצרות ממלכת רוז'ין שמענו שהסיפור והניגון הנ"ל אינם ידועים בחצרות רוז'ין. - אך יצויין שבספר "דאס מלכות'דיגע חסידות" (י"ל בוורשה, תרצ"ז) מובא סיפור אחר על ניגון זה, שהרה"ק מרוז'ין זיע"א חיברו בעת שישב במאסר והשומרים חיל ורעדה אחזתם בעת ששורר הרה"ק מרוז'ין את הניגון.

בנוסף לכך הניגון הזה מושר ע"י כל צאצאי בית צאנז ולא דווקא על

אשת חיל

נדסלנ

מפורסם ניגונו של הרה"ק ר' נחמן מברסלב זיע"א על "אשת חיל", ניגון מלא רגשי כמיהות וכיסופין דקדושה, כאשר המלות מתפרשות בו מעומק הלב. וידוע גם שמקורו של הניגון מהרה"ק הרבי רבי ברוך'ל ממעז'בוז זיע"א, שהיה נוהג לשיר את זה על "אתה נגלית" בחג השבועות, ורבי נחמן מברסלב התאימו על "אשת חיל", כאשר לחילופין הפך את גם ניגונו של הרבי רבי ברוך'ל על אשת חיל והתאימו לאתה נגלית, כפי שהוא מושר בברסלב עד היום. ומסופר שלאחר פטירתו של רבי נחמן זיע"א, נסע תלמידו החזן ר' חייקל אל הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז זיע"א, ושר את ניגון האשת חיל כנ"ל, לאחר ששמע זאת הרה"ק מנעשכ"ז, התבטא אליו ואמר: רואים שלרבך היתה רוח הקודש.

הניגון "אשת חיל" כפי שהוא מוכר כיום התפרסם ע"י חסידי קמאי, קומץ קטן של שרפי מעלה, שארית הפליטה של חסידי ברסלב בשנות הזעם היל"ת שהתגוררו בירושלים של מעלה, ומהם יתד ופינה לרבבות אלפי חסידי ברסלב כיום בכל העולם כולו. והנה לפניכם ניגון האשת חיל (10:1) מושר ע"י הרב אפרים קעניג שליט"א מצפת והנה הקלטה נוספת (10:2) מושר ע"י הבעל תפלה הברסלבי המיתולוגי הרה"ח ר' משה בינשטוק שליט"א, (מתוך התקליט המשובח "אזמר

9

אם אסק שמים

חב"ד

לשיר בשמחה ולא במרירות. גם מסופר שפעם שרו את הניגון השמח בהתוועדות עם רבי יואל, שלא היה שבע רצון מהשירה ואמר שזה לא מספיק שמח. - חסידים הוסיפו נופת צופים כדברי הסבר, שהחסיד שש ושמח על כך שהקב"ה נמצא עם כאו"א מ"שאל אף בשאל תחתיות כבשמי מרום. ואם תקשיבו להקלטה של הניגון השמח המובא כאן, תשמעו שזה אמנם ניגון שמח, אך בבחינת 'וגילו ברעדה', וכפי שאמר דוד המלך עליו השלום "אני שמחתי מתוך יראתי" וגם בניגון המובא בנח"ח ישנם תנועות של שמחה.

עוד יצויין שבחב"ד יש ניגון נוסף המושר בין החסידים, ובו החסיד עונה לשואל ששואל וואס איז גאט - לית מחשבה תפיסה ב', וכששואל וואו איז גאט, עונה החסיד - לית אתר פנוי מיני'.

ומעניין לעניין באותו עניין, ישנם בחב"ד שני ניגונים על הפסוקים "אנא אלך מרוחק ואנא מפניך אברה, אם אסק שמים ואציעה שאול הנך", ניגון אחד אטי, נמצא בנח"ח תחת השם 'ניגון לשבת ויו"ט' (תקליט 12, ניגון 8) והנה הקלטה מהבעל מנגן ר' דוד הורביץ, ניגון ע"ג בספר הניגונים (9:1) והמשפיע רבי מענדיל פוטערפאס זצ"ל היה שר את זה על הפסוק "אם אסק שמים שם אתה", ויש גם ניגון שני המושר כניגון שמח על שני הפסוקים שהרה"ח ר' ניסן הורביץ ז"ל מירושלים היה רגיל לשוררו. כאן (9:2) תשמעו את הרה"ח ר' אליעזר פרלשטיין ע"ה מירושלים, כפי שהקליטו ר' שמואל זלמנוב ע"ה (המוציא לאור של "ספר הניגונים" הנודע בחב"ד), מספרו של הניגון הזה בספר הניגונים הוא רנ"ו

מספרים כי 'חזור' רבי יואל רגיל היה לאמר שפסוקים אלו צריכים

10

(בשבחי"ן) - הקשיבו לשירתו המופלאה היוצאת מן הלב (דוגמא של פארציטישע נגינה).

אך לאחרונה התגלגל לידנו הקלטה מאת הרה"ח רבי בן ציון אפטר זצ"ל, (10:3) ששר את ניגון האשת חיל בנוסח וסגנון שונה לגמרי מהנ"ל, שנראה לכאורה יותר אותנטי לסגנון הוואהליני (כפי שמאשר ידידנו הרה"ח ר' זכריה ד"ץ הי"ו משרידי תושבי מחוז וואהלין ומיחידי סגולה המכירים ומתמצאים היטב בסגנון הזה). מתקבל כאן פירוש אחר לניגון, הקשיבו ותחומו את דעתכם.

והנה גם הניגון השני, ניגון אשת חיל שהולבש על "אתה נגלית", (10:4) המושר ע"י הבעל מנגן הידוע ר' אברימי מושקוביץ, מתוך האלבום "דעם רעבינס'ס טיש" - והקשיבו נא לפירוש המלות, שגם הוא כמו ניגון האשת חיל, מותאם למלות באופן מיוחד החודר כליות ולב. מפיקי האלבום המשובח הזה ידעו היטב במי לבחור לשורר את הניגון המרטיט הזה ולבטאו בדברים היוצאים מן הלב ע"י "החסידישער בעל מנגן" המוכר היטב מאולמי החתונות, יש לו העדפה ראשון במעלה אצל חסידישע אידן המעוניינים בבעל מנגן "מיט א פארציטישען געשמאקן טעם". והקשיבו גם לנגינתו המופלאה של ידידנו ר' אברהם לייב בורשטיין שיחי' (10:5).

זמירות יאמר

על קורות ומקורות הניגונים

הגיש וערך: הרב יעקב טיילור

ניגון בני היכלא

להרה"ק רבי שמואל אליהו מזוואהלין זיע"א

11

ניגון דביקות על בני היכלא (11:1) הולחן ע"י הרה"ק רבי שמואל אליהו מזוואהלין זיע"א, בנו של הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א ואביו של הדברי ישראל זיע"א, האדמו"ר הראשון בממלכת מודז'ץ.

ניגון מרטיט המעורר את נימי הלב. חסידים מספרים כי את הניגון הזה חיבר הרה"ק מזוואהלין בעת רעווא דרעווין, באותה שבת בה נפטר בנו ל"ע.

כ"ק מרן האדמו"ר ממודז'ץ שליט"א נוהג לשיר ניגון זה פעמים רבות לפני עריכת הקידוש בשולה"ט בליל שב"ק, בקבלת פנים בחתונות בחצה"ק וכן בעת הדלקת נרות חנוכה.

הניגון זכה לפרסום ע"י אחד מחברי המקהלה של קהל דושינסקיא, אשר נכח באחת החתונות בבית מודז'ץ, תזמורת מיוחדת של כלי נשיפה ניגנו את הניגון בטוב טעם (11:2) בניצוחו של הרה"ח ר' אברהם בקנרוט שיחי'. הביא את זה למקהלה של קהל דושינסקיא, ששרו את זה באחת החתונות מצאצאי האדמו"ר (11:3), משם הגיע לידיד קרוב בלו"נ של חברי המקהלה מקהל דושינסקיא, המומחה העולמי והאגדי במוסיקה חסידית אותנטית "יוסי גיל", שהכניס את זה לרפרטואר של האלבום השני שלו "ועיננו תראנה" והנה זה לפניכם (11:1), וכשיוסי גיל שם את עינו הטובה והנכונה על ניגון, הרי שאין אחר המלך כלום, הניגון אומץ בהרבה חצרות כניגון התעוררות, המושר בעת רעווא דרעווין, ימים נוראים וכדו'.

12

ידועים ומפורסמים הם ניגוניו של הרה"ח ר' בעריש ווישובער ז"ל, המלחין לבית סאטמאר ולבית ויז'ניץ. ניגוניו מלאים ביצירתיות, מומחיות מיוחדת היתה לו בפירוש המלות ולא רק בפירוש המלות, אלא גם בפירוש 'המצב' דהיינו שהוא לפרש את המצב ולעורר את ההשראה המיוחדת אשר למענה חיבר הניגון, כדוגמת ניגון שלום עליכם המפורסם שלו, ניגון ברוך ה' יום יום ועוד.

אחד מחברינו מצא תווים של רבי בעריש על ניגון אשת חיל, שלא היה נודע, התווים הועברו לחבר אחר בקבוצה שכתב מחדש את התווים וניגנו על פסנתר והנה זה לפניכם (12:1).

אשת חיל
למלחין המפורסם
רבי בעריש ווישעווער

13

יצירה יפהפיה על "ועל הנסים" שמקורה בפולין, המושרת בחצה"ק גור ובגרסה שונה בחצה"ק דושינסקיא, לשם זה הגיע ע"י בני הרה"ח ר' שמשון פישער זצ"ל מווינה, בכור האחים הג"ר יעקב אהרן זצ"ל שמע יצירה זאת כשלמד בישיבת יח"ל של המהר"ם שפירא בלובלין. - מקור ושם המלחין לא ידוע.

והנה הקלטה כפולה של היצירה הזאת, כפי שזה הושר בזיץ שלנו במלווה מלכה בחודש אדר תשס"ד בבית הרה"ח ר' לייבל שווארץ שליט"א בירושלים, ההקלטה הראשונה (13:1) הוא מפי הבעל מנגן המפורסם הרה"ח ר' אברהם ישעי' רוזנבאום שיחי' מלונדון, ששר כפי הגרסה המושרת בגור, והקלטה שניה (13:2) מפי הגה"ח ר' יהושע גרינוולד ז"ל כשאליו מצטרפים בשירה שאר בעלי מנגנים מקהל דושינסקיא.

ועל הנסים לפורים

14

חי ה' וברוך צורי

הניגון המפורסם על אסדר לסעודתא

היום יום חמישי כ"ט שבט חל יומא דהילולא ה-119 של מרן בעל קדושת יום טוב מסיגעט זיע"א (אביהם של האחים הקדושים ה"עצי חיים" מיסגעט, ה"ויאל משה" מסאטמאר).

הנה לפניכם הקלטה נדירה של הרה"ח ר' בן ציון שנקר ז"ל (14:1) של הניגון המפורסם על "אסדר לסעודתא - חי ה' וברוך צורי" המושר בהרבה בתים בישראל מדי שבת בשבתו. הניגון הזה מיוחס למרן הקדושת יום טוב. אך הניגון לא הולחן על ידו, אלא מסופר שאביו הרה"ק בעל ייטב לב זיע"א, עבר פעם דרך השענק הויז בסיגעט, ושמע את הערלים השיכורים שרוקדים עם הניגון הזה והתבטא שהניגון הזה שייך לקדושה ומאז היה שר אותו על הפיוט "חי ה' וברוך צורי" בשבת בבוקר והעולם נהגו לשוררו גם על אסדר לסעודתא.

נעימות יתנו

על נוסח התפילה

נוסח אתה יצרת לשבת ראש חודש

בשב"ק הבעל"ט יחול שבת ראש חודש אדר. כיום הנוסח הידוע לתפלת מוסף "אתה יצרת" דומה לנוסח לתפלות שלוש רגלים. אך ידוע שקיים נוסח מיוחד למוסף שבת ראש חודש, השונה משלוש רגלים. בביהמדר"ר בחצה"ק גור השתמר נוסח מיוחד שבו משתלבים הנוסח לימים הנוראים הנאמרים על קטעי התפלה המזכירים כפרה ובקשה וכו' והנוסח לשלוש רגלים על הקטעים שמזכירים את הקרבנות וכו'

לאור זאת נעתר לבקשתנו ידידנו הבעל תפלה והבכל מנגן הרה"ח ר' משה לוי שיחי' מחשובי חסידי גור והקליט את הנוסח הזה לטובת כלל ישראל

[\(16:1\) אתה יצרת](#)

[\(16:2\) רצה במנוחתנו](#)

16

15

נוסח יוצרות לשבת שקלים

הרבה בעלי תפלה אינם מכירים את הנוסח ליוצרות לד' פרשיות, או שמכירים ומתבלבלים עם הנוסח של יוצרות לימים הנוראים. והרי זה כגוף בלא נשמה לאמר את היוצרת בלי הנוסח המקובל.

כאן תוכלו לשמוע את הנוסח הבסיסי המקורי לקטעי היוצרות:

[\(15:1\) מסוד חכמים - ברכת מחיה המתים](#)

[\(15:2\) תוקף עוז אדרוך - חי וקים נורא ומרום](#)

[\(15:3\) קל נא לעולם תוערץ - עד אשא ראש](#)

איש חסיד היה

הרה"צ רבי יואל אשכנזי

בזיק שניצת בעיניים, חיוך הנאה שנתלה בזוית הפה, ואנחה של התרפקות על זיכרונות של עבודה תמה ונקיה. ואם גם תזכו, ווארט חריף חודר כליות ולב צרוף באש חסידית יגרום לכם לחשוב שוב על יעודכם בעולמו של הקב"ה.

הרה"צ ר' יואל אשכנזי ממאוריה של חסידות ארה"ק נולד בשנת תרמ"ד בעיר זבורוב שבגליציה לאביו ר' ברוך, מגזע תרשישים - משפחת אשכנזי הנודעת ביחוסה הרם, כנין להרה"ק ר' משה דוד אשכנזי מטאלטשווא אב"ד צפת חותן הרה"ק בעל ייטב לב. בהיותו נער צעיר זכה לעלות עם אביו הדגול לארה"ק ולקבוע את מושבו בעיה"ק צפת, כשלפני כן הוא זוכה לברכה נלהבת מדודו הקדוש, בעל קדושת יו"ט מסיגעט. בעיה"ק צפת עלה ונתעלה כשהוא שואף אויר פסגות של רוח טהרה המנשבת בין הסמטאות העתיקות.

בהגיעו לפרקו בגיל ט"ו נלקח אחר כבוד לחתן לחסיד המופלג הרה"צ ר' נח וינברג זצ"ל מעיה"ק טבריה נכד הרה"ק בעל ה"יסוד העבודה" מסלונים ומפארי החסידים. לאחר נישואיו קבע את מושבו סמוך לחותנו וזכה להתשקע בין האריות של חברות

א"ה : זכינו ושתל הקב"ה בעולמו המופלא צדיקים רמים ונשגבים המאצילים מזיום בכל דור. אך יש כאלו צדיקים מזון שונה, הם אמנם מאצילים רבות מהודם אך אינם מכהנים תחת תואר של כבוד בתפקיד כל שהוא, לפעמים השפעתם מצטמצמת לכדי חבורה קטנה, כשרק בני מקומם זוכים להכיר בגדלותם. יש מהם שאף צדקתם אינה ניכרת כלפי חוץ, כאשר כל עמלם ויגיעיתם בעבודות של הסתרה שבתוך ההסתרה לברוח מהכבוד והשררה ולהיותר חיילים נאמנים לרבותיהם. רבות יש ללמוד מדרכיהם של אותם יהודים, אשר הטמינו בקרבם מטילי זהב של תורה ויראה שלא על מנת לקבל פרס. דא עקא, שמחמת הסיבות האמורות קשה המשימה שבעתיים. נטלתי על שכמי בל"נ משימה חשובה זו, לפחות לאותן קרני זוית, ליטול מהבשמים הללו ולהפיץ את ניחוחם, למען יעמדו קורותיהם ובעיקר דבריהם - אלו זכרונם - של אותם אנשי מעלה מיוחדים. כמובן שכמעט בלתי אפשרי ביריעה קצרה זו להקיף מסכתות חיים מאירות כל כך, אך לואי ולכל הפחות נזכה לטעום אפילו מעט מאותן צפיחות דבש.

ר' יואל'ס א ווארט" בקשו נא מישיש טברייני חסיד, או אז תחזו

<<<

איש חסיד היה

חסידי סלונים הנודעת בטבריה, כאן זכה להתעלות עד למאד עד שהוא הופך לאחד מעמודי התווך של חבורת החסידים והעיר כולה. בכל דבר שבקדושה יודעים הכל שר' יואל הוא הכתובת המרכזית - אם זהבבירור מקחה של תורה בהיכל הישיבה הנודעת "אור תורה", בהדרכת צורבים צעירים במשעולי החסידות, בקברי הצדיקים וקורותיהם, בהכנסת אורחים מופלאה, וכמובן בעניין החסד בו היה מיוחד ומופלג עד למאד, עם החיים ועם שאינם חיים בר- מינר' יואל אף כיהן כחבר בחברה קדישא דעיה"ק.

פרק מיוחד בתהלוכותיו של אותו צדיק זה התקשרותו בצדיקים, תוך התבטלות שאין בדומה לה, אשר התבלטה במיוחד לנוכח מעמדו הרם בקרב חסידים ואנשי מעשה. כשאף בשלהי שנת תרס"ג הוא זוכה להגשים את חלומו הגדול ולערוך מסע מפרך לחצר רבו הקדוש אשר בעיר סלונים, כשבאותה הזדמנות הוא זוכה לדלות

מבאר החיים של זקנו הרה"ק ר' מיכל אהרן זי"ע בנו יחידו של ה"יסוד העבודה" וכן של הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע שהסתלקו לב"ע מיד לאחמ"כ. ככלל ר' יואל היוה דוגמא מוחשית לדברי המשנה באבות כאשר לא די בהתבטלותו והתקשרותו המוחלטת לצדיקים והתאבקות בעפר רגליהם, אלא כשביתו ועד לחכמים כפשוטו, מעונו של ר' יואל היה הכתובת 'הרשמית' כבית אכסניה כמעט לכל צדיק המבקר בעיה"ק, כשהבית וכל אשר בו מופקר כליל עבור הצדיק והמתדפקים על דלתו באופן מעורר השתאות. כמו כן כל צדיק המבקר בקברי הצדיקים אשר שם זוכה למלוה ו"מדריך" בר מעלה וידען עצום שאין במצא.

לא שייך שלא להזכיר את הקשר הנפלא השורר בין ר' יואל לבן- דודו אהובו אשר שמו כשמו - הלא הוא הרה"ק מסאטמר זי"ע, בשעה שר' יואל מבקר במעונו של הרבי בוילאמסבורג מזכיר לרבי מעשה

נפלא. בעת שביקרו אצל אביו של הרבי, דודו של ר' יואל ה"ה הרהק מסיגעט להתברך טרם עלייתם לארהק. באותה עת מצביע הרבי על בנו הנער ואומר לאחינו "שמך כשמו, אתה הנך זוכה לעלות לארץ ישראל וגם יואל שלנו אוהב את את ארץ ישראל"

שם של ממש קנו אמרי פיו הטהרים שהיו עבור בים שלבים של ברזל בסולם עבודת ה', רבים דבקים בו לשמוע ולקלוט את אשר דלה מצדיקי קמאי, אמרות קולעות טבולות בחריפות ופיקחות. וכמובן חלקו הנכבד בהעתקת השמועה בסיפורים ועובדות מצדיקי קמאי בדיוק מופלא שאין דומה לו. אחד מאלו הוא הרבי מתו"א זי"ע שעשה רבות במחיצת חבורת העובדים הסלוניםמאים דטבריה והיה צמא תדיר

להרוות צמאונו מבארו הזכה של ר' יואל. פעמים רבות היה משנן הרבי את אשר שמע ממנו בשלהבת קודש, ואף הרבה לצטט ממנו בספה"ק 'דברי אמונה'. וכך לדוגמא נכתב ספר "זכור לאברהם" לתולדות הרבי "היה לו לרבינו שעה של קורת רוח לשמוע עובדות של הרה"ח הישיש המפואר ותיק וחסיד מוהר"ר יואל אשכנזי זצ"ל ועוד מזקני חסדי זלאנים שהתגוררו שם, בשמעו סיפורי קודש מצדיקי קמאי נבגמ כי זכר הרבה סיפורים מהימנים ומקובלים"

ר' יואל הסתלק בשיבה טובה בכ"ח בשבט, שנת תשל"ו ונטמן בין מצוקי ארץ בביה"ח העתיק והמפורסם אשר בעיה"ק טבריה כשהוא מעביר לדור הבא לפיד בווער של יראה ועבודה בדרכם של צדיקי קמאי.

זיכרון להולכים

הרה"ח ר' נטע שלמה
וויינברגר זצ"ל

הרה"ח ר' נטע שלמה ווינברגר זצ"ל

רגע מחייו עלי אדמות נוצל לעבודת ה' ולתכלית. קבע לעצמו סדר היום נוקשה עם שיעורים קבועים, זכה לסיים הש"ס כמ"פ, מאות פעמים עבר על מסכת "ראש השנה" שבחר בה כמסכת שלו. אור החיים הק' על התורה היה חביב עליו ביותר ומידי שבת בשבתו היה מסיים את פירושו על פרשת השבוע. בכלל היה בקיא בהרבה ספרי חסידות ובמיוחד בספה"ק "זרע קודש" ו"ישמח ישראל".

לספסל הישיבה מוסיפים כי אכן לא היה מתאים יותר ממנו לשמש בתפקיד זה, אחרי שעפ"י עבודת ה' שלו, הוא אכן היה ראוי לאותו איצטלא ולא היה זה פורים שפיל גרידא, כי או אז יצא סודו ברבים.

גם בהמשך כשזכה להקים את ביתו עם בת הרה"ח ר' אברהם שישא זצ"ל, המשיך בהתעלות בתורה ועבודת ה', צנוע ומעלי היה, דוגמא של "חסידישער פארציטישער איד" עובד ה', לא פסק פומיה מגרסא וכל

שחל בו פורים המשולש בירושלים עיה"ק, התכבד ר' נטע שלמה לשמש בתור "פורים רב", והאדמו"ר מדושינסקיא שהכיר בפנימיותו, החריגו משאר שחקני הפורים וציווה עליו לשמש כרבי ואדמו"ר לכל דבר, הן בעריכת השולחן בליל שב"ק והן ברעווא דעווין ואף אמר לו "דו ביסט רב, דארפסטו דאך זאגן תורה", ואכן חזקה על ר' נטע שלמה ציוויו של רבו וניהל את השבת והטיש'ן באומנות יתירה לשביעות רצון האדמו"ר שנהנה ממנו מאוד. ויצוין שאכן היה זה מקרה חריג ונדיר אצל האדמו"ר מדושינסקיא זצ"ל, להאציל סמכויות על הפורים רב, כי בדו"כ שמחת הפורים נחגגה אצלו במשקל ובמשורה, והוא לא היה כ"כ משתף פעולה עם הפורים רב ובדחני הפורים, אלא ההיפך, על כל חריגה שהיה לטעמו קצת מעבר לגבול המותר, היה מביע אי שביעות רצונו במבטו החודר ולפעמים אף עוצר לגמרי את הפורים רב או הפורים שפיל ע"י שהתחיל מיד באמירת התורה, או שהורה להתחיל בניגון ריקוד. - חביריו של ר' נטע שלמה

<<<

בירושלים נפטר לב"ע הרה"ח ר' נטע שלמה הכהן ווינברגר ז"ל, מחשובי קהל דושינסקיא, אביהם של משפחת המנגנים "משפחת וויינברגר" המפורסמת.

נולד בארה"ב בחודש אלול שנת ה'תשט"ו לאביו הרב החסיד רבי אהרן מיכאל גבריאל הכהן זכרונו לברכה, מחשובי חסידי הגה"ק ממונקאטש זצוק"ל ושכן טוב ומקורב אל האדמו"ר מסטאמאר זצוק"ל, היה ידוע כחסידישע איד, בר אוריין בעל מנגן ובעל תפילה בחסד עליון, אשר בנוסח התפילה הייחודית שלו עורר רבים לתשובה ועבודת הבורא.

כבר במעלליו התנכר הנער נטע שלמה בשקידתו ושקיעותו בתורה ועבודה ויראת שמים, כל רואיו העידו עליו שעדיו לגאון ולתפארת, ראו הוריו כי תורת ארץ ישראל ואווירה המחכים כדאי הוא לו, וכנער צעיר בגיל בר מצווה שלחוהו לארץ הקודש ונכנס ללמוד בישיבת בית יוסף צבי דושינסקיא. חביב במיוחד היה על כ"ק האדמו"ר המהר"מ דושינסקיא זצ"ל, שהראה לו אותות של קרבה וחיבה יתירה, ומסופר שבשנה אחת

זיכרון להולכים

הרה"ח ר' נטע שלמה
וויינברגר זצ"ל

אהוב ונחמד על הבריות היה ובעל מדות נאצלות, תמיד היה מענה בפיו, אם זה "א גוט ווארט" או אמרה שנונה לחזק רוחו של יהודי, שגם את זה ידע בטוב טעם ודעת והכל בהצנע, בענווה ובשקט. בדיבורו ובכל ישותו הקרין והשפיע על סביבתו יראת שמים ואהבת התורה.

רבות בשנים עד לימיו האחרונים ממש, שימש בקודש כמלמד תשב"ר בתלמוד תורה שבקהל דושינסקיא וגם בזה היה דוגמא למופת עם מסירותו הנפלאה לעבודתו ולתלמידיו באהבה אין קץ. מפליא ביותר היה יכולתו להתנתק מכל הסובב אותו, גם בתקופות הקשות והרפתקאות דערו עלי, המשיך לעמוד על משמרתו והעמיד תלמידים רבים אשר היו מקושרים אליו בלו"ג, רבים חבים לו את התעלותם הרוחנית, כאשר עודד במיוחד את החלשים מטבעם, עצם הופעתו היתה מעוררת השראה בתלמידים ולא היה נזקק לגערות ועונשין, אלא במענה רך משיב חמה כדרכו בקודש השפיע גם על תלמידיו במסירות אבהית אין קץ, שלא יכלו לשכוח ממנו גם ברבות השנים.

עבודת התפלה שלו היתה כדוגמא

של חסידישער
פייערדיגער

פארציטישער איד.

מקומו בביהמדר"ר הישן היה "בעמידה" בפניה על יד עמוד בצד ימין, וזכורני כד הווינא טליא ומקום המושב של אמו"ר שליט"א היה בפנית השולחן קרוב לעמוד של ר' נטע שלמה, וכילד על יד אביו הייתי עומד קרוב אליו שאבדלח"ט, ולא אוכל לשכוח את "הדאווענען" שלו ביגיעה, בדביקות ובהשתפכות הנפש, כמונה מעות, מתנועע ללא הרף מראשית התפלה ועד לסיומה.

ר' נטע שלמה ז"ל היה מטיב נגן ובעל תפלה מיוחד ממש, היה ניגש הרבה בימים טובים וב"שיינע שבתים" בקהל דושינסקיא. "פארגעניגען" מיוחד היה לשמוע אותו. היה לו נוסח ייחודי ומשובח אותו ירש מאביו, עולה על כולנה היה הנוסח שלו על קדושה בשחרית לשבת, שחלקים ממנו הוטמעו כנוסח הרגיל בדושינסקיא. - מומחיות מיוחדת היתה לו בבחירת והתאמת הניגונים לפיוטי התפלה, כאשר כל ניגון שלו היה תואם להפליא למלות הפיוט, אם זה "הקל הפותח", "קל

<<<

אדון", "ממקומך" וכו'.

זכה להקים משפחה לתפארת, בנין וחתנין ההולכים בדרכו וכל רואיהם יכירו שיהם זרע בירך ה', הלא הם בעלי המנגנים המפורסמים כל אחד ואחד מהם בשמו הטוב יבורך, שגם הם כאביהם משמשים כבעלי תפלה ובעלי מנגנים בלי עין הרע, עם חן וטעם מיוחד השמור רק להם, שבא כמובן מפנימיות נפשם והחינוך הטוב שקיבלו מאביהם היקר נ"ע, הבכור ר' דוד אברהם, ואחריו ר' אביגדור דניאל - משב"ק אצל כ"ק האדמו"ר מדושינסקיא שליט"א, ר' יום טוב, ר' יואל, ר' מיכאל, ר' יוסף צבי ואחרון חביב הבעל מנגן המפורסם ר' זאנוויל. ראוי לציון העובדה שעל אף ש"אחים וויינברגר" מבוקשים בכל העולם כולו, ומטבע הדברים יש שנופלים בזה בהתנהגותם ובחזותם, אחרי אשר אותות הכבוד המדומה מצליח לבלבל אותם, אך משפחת וויינברגר שומרים בקנאות על "האיידלקייט" שלהם ועל זהותם והופעתם החסידית האותנטית.

במיוחד ראוי לציין את "ילד הפלא שנשאר בבית", הלא הוא צעיר הבנים ר' זאנוויל, אחרי אשר גם בילדותו

היה מפליא בקולו הנפלא והנדיר, טובי המעבדים ומנצחי המקהלות היו לוטשים עליו את עיניהם והיו מוכנים לשלם ככל אשר יושת עליהם, בכדי לזכות ברכש של ילד הפלא הזה, אך כל נסיונות השכנוע שלהם באב ר' נטע שלמה ז"ל, נתקלו בקיר אטום ובחומה בצורה, רבי נטע שלמה ז"ל בשלו, ממאן לשמוע על כך בשופו"א ופוסל את זה על הסף, על אף שהפרוטה היתה חסרה לו מאוד והחובות עלו והשתרגו על צווארו, אך ממון והקלה במצב הכספי, לא היה נחשב אצלו למאומה, לעומת חרדתו ודאגתו למדות טובות והיראת שמים של בנו. - האלבום היחיד שר' זאנוויל כן שר בילדותו, היה האלבום השני של ר' יוסי גיל, שמסיבות שונות לא יצא לאור, חרף העובדה שזה כבר היה כמעט מוכן, - כנראה "רצון יראיו יעשה".

והנה לפניכם הניגון (11:1) משירתו של ילד הפלא זאנוויל וויינברגר בניגון בני היכלא של הרה"ק מזוואלין זיע"א, שהוקלט לאלבום הנ"ל שכאמור לא יצא לאור.

ושקל אנשא

מסע מפעים ועתיר גילויים בשביליו של מנהג חסידי עתיק ונשגב

מטבע שמירה מיוחדת מהרה"ק בעל "דברי יציב" מצאנז ז"ע עם חריטה יחודית של ביהמ"ד העתיק בצפת

מופלאות אודות מטבע שטבעו חכמים. למרות ש"אין בודקין מן המזבח ולמעלה" אך אם ננסה מעט לתור אחר הבנת מקור העניין הנשגב כמיעוט ערכינו, נמצא את יסודותיו בדבריו הקדושים של הרה"ק מאפסא בפרשתינו. דברים שאף אקטואליים גם למצב בו אנו שרויים "או יאמר ע"ד שאחז"ל כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך' עיי"ש היינו לאשר היתה הברכה שורה בכל אשר לו. לזה כל שנטל ממנו איזה דבר שכבר שרתה עליו ברכת ה' הוא ג"כ מתברך.... הבטיחנו הש"ת 'וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך.' " נמצינו למדים מדבריו הקדושים שרוח של קדושה חופפת על חפצי הצדיקים, וכך מאז ומקדם תולים חסידים ואנשי מעשה את עיניהם במטבע של אש זו, שהצדיק השרה עליה את ברכתו.

באיאן, פותח לנו חרך צר להיכל מואר של אחד מהעניינים הגבוהים בעולם החסידות והדביקות בצדיקים - הענקת מטבע ברכה על ידי הצדיק.

מנהג קדוש זה, לקבל מטבע של ברכה לשמירה ולהצלחה מידי הקדושות של הרבי, יסודותיו בהררי קדם. בעוד שברוב חצרות הקודש המנהג מוכר לרוב מימי החנוכה או לעיתים נדירות ממש, הרי שבהיכלי המלכות הרוז'ינאית לאגפיה השונים הוא קיים בכל זמן ועת רצון ובעצם סובב את את מעגל חייו של החסיד ואף לאחר אריכות ימיו ושנותיו. בעקבות המצב בו עם ישראל זקוק לשמירה מיוחדת, ולרגל פרשת שקלים שנקרא בשבת הבעל"ט יצאנו לתור מעט אחר שרשי המנהג המיוחד, וללקט מן הגורן ומן היקב הנהגות

ברכתי, ולהודיע לכם, כי קודם החופה הלכנו כולנו לאדמור שליטא לקבל ברכתו עליכם ועלינו. ונתן לנו ג"כ מטבע כסף, שיקוימו בנו הברכות."

"ב"ה יום שהכפיל בו כי טוב, ער"ח מנחם אב, תרצ"ה. קלישקיוויץ

מברק קצר זה שכתב החסיד המופלג ר' יעקב יוסף גרשטיין הי"ד מחשובי חסידי

משמחת נישואין של בני ישעיהו עם נכדתי מרים בטשרנוביץ כתבה לכם ביתי מרים, טרם בואי משם. ועתה, באתי להוסיף לכם

הרה"ק מבאיאן צרנוביץ במירון ל"ג בעומר תרפ"ז

<<

הקלוזי של הס"ק מרוז'ין זי"ע בעיירה סדיגורה מארכיון הרב זילברשלג

"לקח את המחלה בידיים"

אחד הסיפורים המפעימים בנוגע לכח סגולתה של המטבע הוא המעשה הבא העובר מדור לדור בפי חסידים ואנשי מעשה: בתו של הסב"ק מרוז'ין זי"ע ה"ה הרבנית הצדקנית מחברתו בקודש של הרה"ק בעל "צמח צדיק" מויז'ניץ זי"ע הייתה שרויה בפחד לפני לידת בנה הבכור (ה"ה מרן הרה"ק בעל "אמרי ברוך" זי"ע) ונכנסה לאביה הקדוש כשנפשה בשאלתה. הוציא אבא קדישא מטבע מאמתחתו והיא ליפפה אותה במשי יקר ותלתה אותו על צווארה. לאחר ההסתלקות של אביה הקדוש משמישמה בארנק היקר גילתה למרבה התדהמה שהמטבע נעלם.. היא נחרדה מכך מאד , מאחר שארע לא פעם אצל החסידים שהמטבע נעלמה בסמוך להתרחשויות מסוימות , אך אמונת הצדיקים הבעורת שפיעפה בה לא הניחה לא להמשיך סתם

מסירות נפש של ממש

עבודת הענקת המטבעות לא הייתה עניין פשוט כלל וכלל, צדיקים השקיעו בכך עבודת עבודה והתכוננו לכך בסילודין, כשכוונות וייחודים עילאיים משמשים על מנת להוריד שפע ברכה לנצרך. כמו למשל הרה"ק ר' אורי מסאמבור זי"ע שהיה מסרב להעניק מטבעות בהיותו שרוי בחולי, או צדיקים אחרים שהקפידו לא להעניק מטבע שמירה לאדם שאינם מכירים על בוריו. התבטאות מפעימה שמספקת מעט תפיסה בשגב העניין נשמעה בעת רצון מפ"ק של הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע : "ללחוש על מטבע הוא מסירות נפש ממש!" אחד מחסידי הסב"ק מרוז'ין זי"ע אף העיד בשמו רזין רזין על יחוד נעלה שעורך הצדיק בנתינת מטבע. עוד עניין טמיר ונעלם היה נהוג, כשטרם נתינת המטבע הצמיד הצדיק הנותן את המטבע לליבו ורק אז העניקה לחסיד המייחל.

בביתו של ר' יהושע כשעל הקו ר' סנדר ביסטריצקי, סוחר יודאיקה מחסידי בויאן "האם נגנבה ממך גביע?!?" שאל את ר' יהושע המופתע שנשימתו כמעט נעתקת מפיו, וכאן גולל את השתלשלות הפלאית.

בהיותו חובב מושבע של חפצי קודש נתקל באחד הימים במכירה שכזו שהתקיימה בניו-יורק בחפץ מיוחד שצד את עיניו , גביע כסף נאה כשבריר אודותיו נאמר לו שהגביע נמכר במכר מועט והוא מארץ-ישראל. הרים ר' סנדר את הגביע אל מול האור על מנת להתבונן באותיות החרוטות עליה אך בשל כך שהגביע השחיר לא הצליח לקראן. קול פנימי אמר לר' סנדר שעליו לרכוש את הגביע וכך אכן היה. לאחר שהגיע לביתו ניקה את הגביע היטב או אז הבהיקו למולו המילים החרוטות עליה "ממטבעות כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א מצ'רנובץ". ר' סנדר הנרגש שאף הוא מחסידי בויאן כאמור, ערך עבודת ברור קצרה אצל ידיד בירושלים ולאחר שנודע לו למי היתה שייכת הגביע הגיב בפליאה "וכי עד כדי כך היה חמור מצבו של ר' ישראל ברוך עד שנאלץ למכור את היקר מכלל?!?" אך לאחר שהעמיק בברוריו נדהם להיווכח כי הגביע נגנבה מבעליה.

וכך באופן פלאי ביותר שבה הגביע למקומה הטבעי, כר' יהושע עורך התוועדות מיוחדת לכבוד המאורע כשבמרכזה מברך "הטוב והמטיב" בקול חנוק.

(מפי אחד מבני המשפחה)

חסיד בויאן מובהק היה הרה"ח ר' ישראל ברוך טראנטער זצ"ל וככזה זכה להחזיק בבית גנזיו מטבעות קודש אותם קיבל מרבתי הגדולים , הרה"ק בעל ה"פחד יצחק" והרה"ק ר' מנחם נחום מצ'רנובץ' .

לימים החליט לעלות לארה"ק ולרוב יקרת המטבעות מסרם לצורף שיצור מהם גביע קידוש כפי המנהג. לאחר עלותו ארצה התיישב בעיר גדרה כשהגביע בבת עינו , בגל שבת וחג כמו גם מאורע של שמחה הוא משתמש בה בחדווה, ומשמרה מכל משמר. אף כשנסוע לשבת אינו מוותר ונוטל עימו את הגביע.

כשהסתלק לבית עולמו, עבר הגביע המקודש בירושה שלבנו החסיד ר' יהושע ברוכי ז"ל כאף הוא מקפיד בשמירתה כאביו, נוטל אותה עימו לכל אשר יפנה ומתשמש בה בחרדת קודש.

פעם פרצו גנבים לביתו כשהם מרוקנים כמעט את כל כלי הכסף, אך למרבה הפלא בגביע לא נגעו.

באחת השבתות בהן התארח ר' יהושע אצל בנו נשכחה הגביע אצל הבן, מובן שלא איש כר' יהושע יותר ועוד באותו לילה נשלח שליח מיוחד להעבירה אל האבא, אך אירע מקרה מצער כאשר באותו הלילה פרצו גנבים לביתו של השליח, והגביע נעלמה.

המאורע גרם לר' יהושע לשברון-לב של ממש, ובמיוחד היו השבתות כאשר בעיצומו של הקידוש לא היה יכל להתאפק והיה לעיתים פורץ בככי של כאב בהביטו בגביע 'הפשוט' שאחוז בידי.

לאחר כשנה באחד הימים צלצל הטלפון

הגביע הפלאית של החסיד ר' ישראל ברוך טראנטער זצ"ל . וכך נחרט "זה הגביע ממטבעות של מרן אדמו"ר הק' שליט"א מבאיאן יעקב במוהר"ר שמואל טראנאנער נ"י לזכרון נצה אב"י" (באדיבות נכדו צביקה תמרי הי"ו)

המטבע שהציל ממוות

יותר מכל ראו בזה חסידים עניין של שמירה והגנה, חסידי אמת לא ההינו לצאת לדרך ארוכה בה נזקקים לשמירה מיוחדת ללא מטבע מהרבי. מקור קדום לזה כבר הובא בספר "שבט מוסר" לרבי אליהו הכהן מאזמיר זי"ע, בשם ספר "חקי חיים" "דהרוצה לצאת לדרך יתן לו אוהבו איזו מטבע וגו'". וכך היה מעשה בחסיד מועמד לגיוס שבא לפני הר"ק ר' דוד מסקוירא זי"ע וטענתו

כפי המתואר חסידים ראו במטבע המקודש חלק בלתי נפרד בפעולות הצלת חולה, וכפי שהעיד הרה"ק בעל "נועם אליעזר" מסקולען זי"ע :

"שמעתי מפי מחו"ז (בעל "נועם אליעזר") האדמור מסקולען זי"ע שבהיותו אברך היה לו מחוש במעיו עם כאבים חזקים דבר זה הטרידו מאד הוא דרש ברופאים השערות היו רבות זה ניסה בכה וזה ניסה בכה אך התוצאות היו ללא הועיל המיחוש והכאבים עדיין לא סרו ממנו קם ונסע למרן הרה"ק אברהם מתתיהו לשטפנשט ותינה לפניו את דאגתו וביקש ממקן שיתן לו 'מטבע לרפואה' ולשמירה, מרן זיע משטפנשט הסכים לתת לו והוא קם ממקומו כדי שיביא את המטבע, וסיפר האדמו"ר מסקולען זי"ע שראוהו נכנס לחדר בתוך חדר, כשחזר מסר לו את המטבע עם ברכתו (בהצמדת ידו ללבו הטהור כדרכו בקודש) השם יתברך יעזור לו רפואה שלימה בקרוב. מוח"ז סיים את סיפורו ש"מרגע שנתן לידו מטבע והלאה, לא ידע מה זה 'מיחוש', הוא לקח את המחלה והכאבים בידיים" (ספר "נר ישראל" להגה"ח ר' דוב שטרן שליט"א)

אחד מ"שמירות בעכער" של החסיד ר' יעקב יוסף גרשטיין הי"ד

הקלויז של הס"ק מרוזין זי"ע בעיירה סדיגורה מארכיון הרב זילברשלג

הרפואה שאינה מסכימה לניתוח ללא הארנק המקודש, והנה למרבה הפלא חשה לפתע בחפץ קשיח בתוך הארנק... היתה זו המטבע שחזרה באורח פלא בדיוק כשנצרכה לה! בעלה הקדוש היה נוהג להראות את הכיס עם המטבע לקבל החסידים למען ידעו כוחו של צדיק.

כך, נטלה איפוא את הארנק הריק והחליטה "אם איני ראויה לשאת את המטבע הקדוש, לפחות אשא את הכיס בו הייתה מונחת הברכה" וכך המשיכה לשאת את הארנק הריק לאורך שנים רבות. כשנחלתה, נסעה בעצת הרופאים לעבור ניתוח סבוך בוונה הבירה, אך היא לא ויתרה והתנתה עם אנשי

מברירות את המזיקים. רצוי לתת סכומי כסף המסתיימים במספר חמש כמו: עשרים וחמש, ארבעים וחמש, חמישים וחמש וכדומה ולא סכומים של : עשרים, ארבעים, שלושים. שני המרכיבים האלה של המתנה בצורת מטבע, וסכום כסף המסתיים במספר חמש, הם סגולה לשמירה על התינוק. אחד מגרש את השדים ושהני מכריע עין-הרע. " (יהדות מרוקו)

מסתבר שלא רק בקרב חסידים יחסו חשיבות למטבעות כשמירה אלא אף בקרב יהדות המזרח וכך אנו מוצאים אצל יהודי מרוקו כששם אף ניתנת קפידא מיוחדת לסכום הנקוב:

"אחרי האיחולים, הברכות והכיבודים, המבקרת מניחה על חזהו של התינוק, מתנה כספית ורק במטבעות, כי המתכות

מסדיגורה זי"ע מחוליו הקשה ביקשו החסידים שבעיר ראשנעוויץ בחרדת קודש שישלח להם מטבע היות וברצונם לחגוג את המאורע המשמח, המטבע נשלח ונמכר תמורת כ"ה רובלים, סכום נכבד ביותר שהספיק לתצרוכת עבור שלשה ימי חגיגה, בבשר דגים וכל מטעמים וכמובן משקה לרוב.

עדות מעניינת על עסקת חליפין מסוג אחר העביר החסיד הטשורטקובאי הרה"צ ר' פנחס מאוסטילא זצ"ל אשר באחת השנים טרם התקדש יום ג' בחשוון - יומא דהילולא קדישא של הרה"ק מריז'ין, שלח הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב מטבע על מנת שימכרוה תמורת אספקת משקה ליום ההילולא. לאחר זמן מה התעניין הצדיק האם נמכרה המטבע, כשנענה בשלילה רכש בעצמו את המטבע שהעניק קודם תמורת סכום רב.

קידוש של שבת עם מטבעות השמירה

התרחשויות פלאיות התהוו לא פעם סביב המטבעות כשהחסידים משתדלים למצוא להם רמזים נעלים. כאותה מסורת ידועה שמטבע שנעלמה אות היא כי סיימה את פעולתה והדבר מסמן לטוב. אך למרות זאת, לרוב העדיפו חסידים שהמטבע תישמר עימם עד לאחר אריכות ימים ושנים. בשל כך עלינו לצעוד בשביל נוסף ומקודש של הנהוג לשימור המטבע בפעולות יחודיות שיבטיחו שהמטבע לא תאבד חלילה וסגולתה תמשיך להתקיים. כשהצטברו בידי החסיד די מטבעות היה ניגש עימן לצורך הקרוב ומתוך אותן לנוזל מתכתי מהן היה יוצר באומנותו חפץ של מצווה מפואר - עטרה לטלית, מנורה לחנוכה, או קערת ליל הסדר. וכפי

נהוג" אך עקשנותו של אותו יהודי הניבה פרי כשלבסוף הרבי חייך והעניק לו מטבע אך התנה עמו שלא יתפרה בבגדו.

נשהרבי ונש ממבע

נפוץ היה מנהג היה לערוך מעין "מכירה פומבית" על המטבע. וכך, זר כי נקלע לבית מדרשם של החסידים היה מוכה תימהון רב, הוא היה נוכח כיצד מתבצעת עסקת חליפין בלתי נתפסת בין מטבע שערכה הגשמי זעום ביותר תמורת רבבות רובלים. בעניין זה מסופר על אישה תמימה שהתייצבה לפני הצדיק הרה"ק ר' דוד מטאלנא זי"ע, על שולחנו של הרבי מונחות היו שתי קערות - האחת של פדיונות שהביאו החסידים כנהוג, והשניה של מטבעות השמירה שהעניק. אותה אישה הביאה לרבי מטבע גדולה כפדיון ושכבאה ליטול מטבע מבורכת החלה למנות בקשות רבות מספור "עבור פלוני ועבור אלמונית, להצלחה להוא ולפרנסה להיא..." הגיב הרבי בבדיחותא כשבת שחוק מרחפת על פיו: " וכי מה חושבת את? שולחני אני פורט מטבע גדולה בקטנות יותר?".

עד כדי כך הגיעו הדברים שכאשר היה חסיד מסוים מעניק הלוואה כספית לחבירו היה מבקש כמשכון דווקא את מטבע השמירה, היה זה "ביטוח" מושלם על ההלוואה בידועו שיתן החסיד כל אשר לו על מנת להשיב את המטבע אליו במהירות האפשרית.

מנהג מעניין אודות מכירת המטבעות הייתה מכירתן דווקא לצורך חלוקת "משקה" להתועדות חסידית (כשבדרך אגב אנו נוכחים בחשיבות העצומה שיחסו החסידים גם לעניין זה). לאחר שנרפא הרה"ק ר' אברהם יעקב

כוס זו ממטבעות הרה"ק ישראל פרידמן מסדיגורה תרנה באדיבות משפחת זוסמן מארכיון הרב א"י זילברשלג

בדרך פלאית בזכות המטבע, ניצל החסיד למרות שהיה נראה כי אפסו הסיכויים.

בהקשר זה סיפר ד"ר פ. מבכירי הרופאים בארה"ק, שהיה רופאו האישי של הצדיק הפלאי הגה"צ ר' משה חיים מנדל מבני ברק, סיפור מצמרר. בפרוץ מלחמת יום הכיפורים נשלח לחזית ולפני כן קיבל מטבע לשמירה מהרב, ועל אף שלא זכה להיות שומתומ"צ לקח את המטבע בחרדת קודש ותפרה תחת בגדו בסמוך לחזהו, בעיצומה של המלחמה התפוצץ פגז סמוך מאד למקום בו עמד כשאר רסיסים עפו לכל עבר אחד מהם עף היישר אליו ואיים לפלח את ליבו, אך ראו זה פלא, הרסיס התנגש במטבע ונבלם.

חשוב לציין כי רבים נהגו לתפור את המטבע לבגד כפי שנהוג בקמיעות. בעניין זה מסופר מעשה מעניין אודות חסיד שאינו מחסידי ליאובוויטש שניגש לכ"ק הרה"ק רמ"מ מליאובוויטש זי"ע וביקש שיעניק לו מטבע. השיב לו הרבי "אצלינו אין הדבר

בפיו אשר בשל היותו בריא גוף ביותר קשה לו עד מאד למצוא אמתלא להיפטר מגזירת הגיוס. העניק לו אפוא הרבי מטבע של חצי "קרעביל" שערכה זעום ביותר, החסיד נטל את המטבע באמונה יוקדת ופנה להתייצב למבחן המכריע בפני הרופא הצבאי. הרופא בדק היטב את העומד מולו, וכשנוכח למרות הכל שהוא בריא וחזק סרב לפטור אותו מגיוס לצבא. במהלך כל אותה העת אחז החסיד את המטבע המבורכת בידו כשבשלב מסוים הוא מניח אותה על השולחן. כשיצא מהמקום הלום רעם מהבשורה הקשה וקצת התרחק נזכר לפתע בחרדה ששכח את המטבע... הוא לא התמהמה, ורץ כחץ מקשת התפרץ לחדרו של הרופא ותר אחרי המטבע. הרופא הנדהם שראה את הבהלה בירר מה ארע "שכחתי את המטבע" זעק החסיד בקול גדול, כשהביט הרופא במטבע התפקע מצחוק "עבור מטבע כה קטנה בהלה כה גדולה?! מסתבר כי לא אבחנתי נכון, אדם לא שפוי הינך ואינך ראוי לשרת בעבודת הצבא!" פסק באחת וכך,

ב"מחזור ויטרי" מובאת גירסא עם תוספת מעניינת לפיוט "אליהו הנביא" הנאמר במוצש"ק "אשרי מי שיש לו פרוטה מידו"

(מחזור ויטרי, סימן רג)

"פ"א בא מכתב להחסיד הר' צבי רפפורט שאיש אחד קיבל מטבע מאדמו"ר זי"ע שיהיה לו המטבע לשמירה בקבר, ומחמת הרעש שהיה בעת פטירת האיש הזה שכחו להניח את השמירה הלזו בקבר האיש הזה. ולכן שאלו בניו אם ינקבו חור בקבר וישליכו שמה המטבע. ויהי כבוא המכתב להר"צ שאל

את אדמו"ר זי"ע מענה פי קדשו על זה, השיב לו שמחר יענהו תשובה, ולמחרתו השיב מרן אדמו"ר זה"ע בזה": "מטבע כזו לא תועיל רק בשעת מעשה".

("דברי דוד" אמרות קודש מהרה"ק ר' דוד שמה מטושרטקוב זי"ע)

שנשתמרה עדות מהדר שולחנו הטהור בליל הסדר של הרה"ק מאזראניץ-חאטין זי"ע מצדיקי מלכות טשרנוביל "הקערה הגדולה של המרק עם הכיסוי היו מכסף, ונעשה על פי הוראתו ממטבעות של כסף מבורכות על ידי הצדיקים הקדושים שלפניו"

בדרך כלל וברוב המקרים היה זה דווקא גביע לקידוש. מרוב תדירות המנהג אף התקבע בהמשך התואר "שמירות בעכער" לגביעים מעין אלו. חסידים היו נוהגים בגביע קדושה יתירה ושומרים עליו ככבת עיניהם, כשכמובן הוא מלווה את כל מעגל השנה בכל שבת וחג, ומעטר את המאורעות המרגשים בחיים כברית חתונה וכדומה. ניתן להיוכח בחשיבות הגביעים בהצצה לשורות קצרות ממכתב ששיגר חסיד רוזינאי מסוים לבני משפחתו "וסיבת נסיעתה היה כי נשבר רגל של הבעכיר ורצתה לתקן שם. אך לא היה מי שיתקן, וקנתה בעכיר אחר, ג"כ משמורות עבור 20 לעי".

הנוהג היחודי אכן פעל את פעולתו וגביעים

כאלו השתמרו לרוב ואף בימינו אנו ניתן למצוא כאלו ממטבעות שהוענקו לפני שנים רבות מאד על ידי צדיקים קדמונים.

הנפטר שלקח מטבע

המנהג אולי היחודי ביותר בעניין הוא נתינתה בתוך ידיו של נפטר בר-מינן. בכך ביטאו את אמונת הצדיקים שלא רק בעולם הזה משמשת המטבע כשמירה והגנה אלא אף לאחר אריכות ימים ושנים כשבוודאי תגן ממלאך 'דומה' ומחיבוט הקבר, והיא אף כאות וראיה להתקשרות שבין החסיד לרבו שיעמוד לימינו בדין הגדול והנורא.

וכפי שמסופר ברטט על ידי חסידים: באחד מלילות החנוכה בשנת תש"ט בשעת הדלקת הנרות אמר הרה"ק ר' ישראל מבאיאן לייפציג זי"ע לסובבים "הצדיקים זוכים בחנוכה לראות מה שיקרה בכל השנה". לאחר הדלקת הנרות קרא הרבי למשמשו הנאמן הרה"ח ר' ישראל שמעון רבינוביץ זצ"ל, הוציא מטבע

מכיסו ואמר לו מילים אפופות סוד "מטבע זו היא בשביל ר' מאיר לייב" ה"ה הרה"ח ר' מאיר לייב פישמן זצ"ל מחשובי החסידים "כמה פעמים ביקש ממני מטבע לשמירה אחר אריכות ימיו ושנותיו ועד עכשיו דחיתי בקשתו, אולם אל תספר לו לבל יצטער". ר' ישראל שמעון נוכח בדברי הרבי כבר באותה שנה כאשר למרבה התדהמה בחודש אדר הסתלק ר' מאיר לייב לבית עולמו כשר' שמעון מקיים את בקשת הרבי ומניח את המטבע בקברו.

רבות ניתן עוד להאריך אודות העניין הנשגב, אך לסיום יריעה מרתקת זו נצטט מעשה מצמרר ומרטיט אותו קיבלנו מפי הרה"ח ר' אברהם יעקב זילברשלג שליט"א העוסק רבות בברור מקחם של צדיקי בית רוזין. מעשה המורה יותר מכל על שגב קדושת התקשרות חסיד לרבו על ידי מטבעות הקודש: "מעשה פלא שכבר פורסם, שמעתי בעצמי פעמים רבות מפיו של בעל המעשה, הרה"ח ר' משה בנצילביץ ז"ל, איש החברא קדישא בבית החיים שומרי שבת בבני ברק. בעת הלוויתו של הרה"ח ר' ראובן ברנהולץ ז"ל, מחשובי חסידי בית רוזין, השתתף רבינו הרה"ק בעל "כנסת מרדכי מסדיגורה זי"ע, ואיש החברא קדישא ניגש לפניו על פי בקשת בני המשפחה וסיפר לו כי המנוח ר' ראובן ביקש להכניס בתוך ידו אחרי הטהרה מטבע לשמירה מאחד מצדיקי בית רוזין. רבינו נענה לבקשה ונתן בידו מטבע, לאחר שהתבונן בה קצרות ואחזה בכף יד קודשו, כשהוא מגלגלה אנה ואנה כדרכו בקודש ופניו להבים, ולאחר כמה שניות מסרה לר' משה. איש החברא קדישא שקיבל את

המטבע פתח את ידו הקמוצה של הנפטר, לאחר הטהרה, והניח על כף היד הפשוטה את המטבע מרבינו, ולהפתעתו המרעישה סגר הנפטר מיד את ידו על המטבע. ר' משה בנצילביץ כה השתומם מהאירוע, עד כי כשהגיע לאחר זמן קצר לפני רבו, כ"ק האדמו"ר מגור בעל ה"בית ישראל", סיפר לו את כל המקרה מהחל עד כלה, והרבי מגור הפטיר ואמר: "וכי מה הינך מתפלא כל כך, הרי מדובר ב"ריז'ינער אייניקיל", מי מדבר בכלל מהרבי מסדיגורה"

מקורות: ספר "מטבע של אש", ספר "פון דעם רעבינס הויף", משפחת גרשטיין-יורב, גילין "באר בשדה".

בחצר הקוד שליאוובויטש לא היה נהוג להעניק מטבע למעט פעמים בודדות או לילדים על מנת שיעניקום לצדקה. יוצא דופן הינו מטבע יחודי שהונפק בהוראתו הישירה של הרבי זי"ע ביצ

- תשוח"ח
- לידידינו
- הנכבדים
- הרה"ח ר'
- אברהם
- יעקב
- סלומון
- שליט"א
- ראש
- מוסדות
- שטפנשט
- והרה"ח
- ר' אברהם יעקב
- זילברשלג
- שליט"א חוקר
- בית רוזין על
- סיועם הרב
- בעין יפה וברוח
- נדיבה